

Türkiye Çevre Sorunları Ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Çevre Sorunları Kavramlarının Araştırılması [*]

Sezgi MARAŞ¹ | Bülent ESKİN² *^{ib}

¹Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray, Türkiye

²Aksaray Üniversitesi, Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı, Aksaray, Türkiye

Geliş/Received: 22.09.2025

Kabul/Accepted: 12.01.2026

Atf yapmak için: Maraş, S., & Eskin, B. (2026). Türkiye çevre sorunları ve öncelikleri değerlendirme raporlarında çevre sorunları kavramlarının araştırılması. *Anadolu Çev. Hay. Bil. Derg.*, 11, 1-10. <https://doi.org/10.35229/jaes.1789161>

How to cite: Maraş, S., & Eskin, B. (2026). Research of environmental problems concepts in türkiye's environmental problems and priorities assessment reports. *J. Anatolian. Environ. Anim. Sci.*, 11, 1-10. <https://doi.org/10.35229/jaes.1789161>

***Sorumlu yazar:**

Bülent ESKİN
Aksaray Üniversitesi, Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı, 68100, Aksaray, Türkiye

✉: b_eskin@hotmail.com

Öz: Çevre sorunları, ekosistemlerin dengesi ve işleyişinin doğal süreçler ve insan faaliyetleri sonucunda bozulmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak birçok ülke uluslararası düzeyde ortak politikalar geliştirmektedir. Türkiye’de ise ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından yasalar çıkarılmakta, planlar hazırlanmakta, politikalar uygulanmakta ve çeşitli raporlar yayımlanmaktadır. Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları, 2008–2023 yılları arasında yayımlanan on ayrı baskısıyla çevre sorunlarının anlaşılması ve çözümüne yönelik önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, söz konusu raporlarda yer alan çevre sorunlarına ilişkin kavramların sayısal veriler aracılığıyla karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Bu doğrultuda, içerik analizi yöntemi kullanılarak 9 ana çevre sorunu başlığı altında tanımlanan 105 alt kavram analiz edilmiştir. Kelime sıklıklarının sayısal analizi ve kelime bulutlarının oluşturulmasında MAXQDA yazılımından yararlanılmıştır. Bulgulara göre, belirlenen dokuz çevre sorunu başlığı arasında su kirliliği kavramı 936 tekrar ile en fazla kullanılan kavram olmuştur. Buna karşılık, besin kirliliği, radyoaktif kirlilik, ışık kirliliği ve elektromanyetik dalga kirliliği kavramlarına raporlarda yer verilmediği belirlenmiştir. Gelecekte yayımlanacak raporlarda bu kavramların ele alınması, yeni akademik çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Çevre sorunları, kelime bulutu, MAXQDA.

Research Of Environmental Problems Concepts In Türkiye's Environmental Problems And Priorities Assessment Reports

***Corresponding author:**

Bülent ESKİN
Aksaray University, Department of Urbanization and Environmental Problems, 68100 Aksaray, Türkiye

✉: b_eskin@hotmail.com

Abstract: Environmental problems arise when the balance and functioning of ecosystems are disrupted as a result of natural processes and human activities. To address these problems, many countries have adopted coordinated actions at the international level. In Türkiye, laws have been enacted, plans have been developed, policies have been implemented, and various reports have been prepared by relevant institutions and organizations to prevent and mitigate environmental problems. The Türkiye Environmental Problems and Priorities Assessment Reports, published in ten editions between 2008 and 2023, constitute an important source for understanding and addressing environmental issues. The primary aim of this study is to comparatively examine the concepts related to environmental problems presented in these reports using quantitative data. For this purpose, the content analysis method was employed, and a total of 105 sub-concepts were analyzed under nine main environmental problem categories. MAXQDA software was used for the quantitative analysis of word frequencies and for generating word clouds. The findings indicate that among the nine main environmental problem categories, water pollution was the most frequently mentioned concept, with 936 occurrences. In contrast, food pollution, radioactive pollution, light pollution, and electromagnetic wave pollution were not included in the reports. The inclusion of these concepts in future reports will contribute to further academic research.

Keywords: Environmental problems, MAXQDA, word cloud.

GİRİŞ

Sanayi Devrimi sonrasında nüfus artışı, teknolojik ilerlemeler ve endüstriyel gelişmelerle birlikte insanın doğa üzerindeki etkisi artmış; doğal kaynakların bilinçsiz ve aşırı kullanımı çevre sorunlarının ortaya çıkmasına neden

olmuştur (Kaypak, 2019). Çevre sorunları, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yalnızca yerel düzeyde değil, insanlığı tehdit eden küresel boyutlarda ele alınmaya başlanmıştır (Görmez, 2007). Çevredeki canlı ve cansız

[*] Bu çalışma, Sezgi Maraş'ın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

This study was produced from the master thesis prepared by Sezgi Maraş.

varlıklar arasındaki etkileşimlerin bozulması sonucu ortaya çıkan; sistemin işleyişini zorlaştıran ya da işlevsiz hâle getiren olumsuzluklar çevre sorunları olarak tanımlanmaktadır (Sivri, 2023).

Çevre sorunları; hava, su, toprak ve atık kirliliği başta olmak üzere radyoaktif kirlilik, gürültü ve görüntü kirliliği, ışık ve besin kirliliği, erozyon, küresel iklim değişikliği, asit yağmurları, doğal çevrenin ve ormanların tahribatı, plansız kentleşme ve nüfus artışı gibi çok boyutlu bir yapıya sahiptir (Baykal & Baykal, 2008). Bu sorunlara yönelik çözüm yaklaşımları arasında yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, atıkların geri dönüşümü, doğa dostu üretim biçimlerinin benimsenmesi, yeşil alanların nitelik ve nicelik olarak artırılması ve çevresel planlamada sürdürülebilirlik ilkesinin gözetilmesi yer almaktadır (Kurt, 2019).

Günümüzde çevre sorunları yerel sınırları aşarak küresel bir nitelik kazanmış; bu durum uluslararası düzeyde iş birliği, örgütlenme ve hukuki düzenlemeleri zorunlu hâle getirmiştir (Kılıç, 2001). Bu kapsamda 1972 yılında Stockholm'de düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı, çevrenin korunmasına yönelik uluslararası farkındalığın gelişmesinde önemli bir dönüm noktası olmuştur (Gündüz, 2004; Akyüz, 2015). Bunu takiben 1992 yılında Rio de Janeiro'da gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda, çevre sorunları ile kalkınma politikaları arasındaki ilişkinin önemi vurgulanmış ve ülkelerin bu alanda sorumluluk üstlenmesi gerektiği belirtilmiştir (Arat & Türkeş, 2002).

Uluslararası çevre politikalarının önemli bileşenlerinden biri olan Kyoto Protokolü, sera gazı emisyonlarının azaltılmasını hedefleyen bir anlaşma olarak 1997 yılında kabul edilmiş; Türkiye ise bu protokole 2009 yılında taraf olmuştur (Demirbilek vd., 2023; Öztürk & Toprak, 2024). İklim değişikliğiyle mücadelede bir diğer önemli düzenleme olan Paris Anlaşması ise 2015 yılında kabul edilmiş ve küresel sıcaklık artışının 2°C'nin altında, mümkünse 1,5°C ile sınırlandırılmasını temel hedef olarak belirlemiştir (Sadioğlu & Ağıralan, 2020; T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024).

Türkiye'de çevre sorunlarına yönelik olarak yasal düzenlemeler yapılmış, plan ve raporlar hazırlanmış ve akademik alanda çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Bu kapsamda hazırlanan Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları, iller düzeyinde çevre sorunlarının ve önceliklerinin belirlenmesini amaçlayan temel politika belgeleri arasında yer almaktadır. Bu raporlarda, çevre sorunlarının tanımlanması ve çözümüne yönelik değerlendirmeler, bir veya birden fazla kelimeden oluşan kavramlar aracılığıyla sunulmaktadır (T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024).

Kavramlar, düşünme ve bilgi üretme sürecinin temel yapı taşları olup bireyin deneyim ve bilgilerini

organize etmesine olanak tanıyan zihinsel kategoriler olarak tanımlanmaktadır (Kılıç, 2009). Kavram analizi ise kavramların sistematik biçimde incelenmesini, netleştirilmesini ve daha iyi anlaşılmasını sağlayan bir yöntemdir (Aydan, 2018). Bu bağlamda raporlarda gerçekleştirilecek kavramsal analizlerin, çevre sorunlarının karmaşık yapısının anlaşılmasına ve sürdürülebilir çözüm stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, bugüne kadar yayımlanmış 10 adet Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporunda yer alan çevre sorunlarına ilişkin kavramların, sayısal veriler aracılığıyla karşılaştırmalı olarak analiz edilmesidir. Çalışma kapsamında elde edilecek bulguların, çevre sorunlarının politika belgelerindeki temsiliyetinin anlaşılmasına katkı sağlaması; bilimsel birikim, toplumsal farkındalık ve karar alma süreçleri açısından yaygın etki oluşturmaları beklenmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın materyalini, ilki 2008 yılına, sonuncusu ise 2023 yılına ait olmak üzere toplam 10 adet Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Envanteri Değerlendirme Raporu ile Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporu oluşturmaktadır. İncelenen raporlar, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü'nün resmî web sitesinden açık erişim yoluyla temin edilmiştir.

Söz konusu raporlar, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlükleri tarafından 81 il genelinde uygulanan İl Çevre Sorunları ve Öncelikleri Anket Formuna verilen yanıtlar temel alınarak hazırlanmıştır. Bu anketlerde, illerdeki çevre sorunlarının öncelik sıralamaları, sorunların başlıca kaynakları ve yıllar içerisinde bu sorunlara yönelik geliştirilen çözüm yaklaşımları yer almaktadır. Bu yönüyle raporlar, çevre politikalarının izlenmesi ve gelecekte geliştirilebilecek politika araçlarına yön verilmesi açısından önemli bir veri kaynağı niteliği taşımaktadır.

Araştırmada, rapor metinlerinde yer alan çevre sorunlarına ilişkin kavramlar sayısal veriler üzerinden analiz edilmiştir. Çalışmanın kapsamı, raporlar içerisinde yer alan 9 ana başlık ve bu başlıklar altında tanımlanan 105 alt çevre sorunu kavramı ile sınırlandırılmıştır. İncelenen ana başlıklar; hava kirliliği, su kirliliği, toprak kirliliği, atık kirliliği, gürültü kirliliği, görüntü kirliliği, plansız kentleşme, erozyon ve orman tahribatıdır.

Çalışmada yöntem olarak nitel araştırma desenlerinden biri olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi; yazılı belgelerde yer alan kavramların, ifadelerin ve temaların belirli kodlar ve kategoriler altında sınıflandırılarak sayısal olarak değerlendirilmesine olanak

sağlayan bir analiz yöntemidir (Kaya & Gürel, 2024). Bu yöntem, verilerin yüzeysel betimlenmesinin ötesine geçerek, metinlerde açıkça ifade edilmeyen temaların ve ilişkilerin ortaya çıkarılmasına imkân tanımaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

İçerik analizi kapsamında, kelime analizi ve birlikte görülme sıklığı (co-occurrence) yaklaşımı tercih edilmiştir. Kelime analizi, metinlerde yer alan kelime veya kelime gruplarının tekrar sıklıklarını ve birlikte kullanıma örüntülerini ortaya koyarak, araştırma konusuna ilişkin tematik yapıların belirlenmesini amaçlamaktadır (He, 1999). Bu analiz yöntemi, metinlerde en sık tekrar eden kavramlar üzerinden genel eğilimlerin ve baskın temaların belirlenmesine katkı sağlamaktadır (Heimerl vd., 2014).

Bu doğrultuda, Türkiye’de farklı yıllarda yayımlanan Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında yer alan çevre sorunlarına ilişkin kavramlar, MAXQDA yazılımının güncel deneme sürümü kullanılarak analiz edilmiştir. MAXQDA, nitel ve nicel verilerin sistematik biçimde kodlanmasına, kavramlar arasındaki ilişkilerin görselleştirilmesine ve tematik analizlerin gerçekleştirilmesine imkân sağlayan bilgisayar destekli bir nitel veri analiz yazılımıdır (Rädiğer & Kuckartz, 2020). Çalışmada, rapor metinlerinden elde edilen veriler grafikler, tablolar ve kelime bulutları aracılığıyla görselleştirilmiştir.

Literatür taraması kapsamında, incelenen raporların yanı sıra çevre sorunları ve politika belgeleri bağlamında yapılan sınırlı sayıdaki akademik çalışmadan

yararlanılmıştır. Bu kapsamda Baykal ve Baykal’ın (2008) çalışması, Kurt’un (2019) Türkiye’de kentleşme ve çevre sorunları üzerine yaptığı lisansüstü tez çalışması ile Sivri’nin (2023) kalkınma planlarında çevre sorunlarına ilişkin kavramları inceleyen tezi referans alınmıştır.

Ulusal Tez Merkezi ve akademik veri tabanları üzerinde yapılan incelemelerde, Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarını doğrudan konu alan ve bu raporları bütüncül bir içerik analizi yaklaşımıyla ele alan herhangi bir akademik çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yönüyle çalışma, mevcut literatürdeki sınırlı boşluğu doldurmayı amaçlayan ve politika belgelerinin içerik analizine dayalı özgün bir araştırma niteliği taşımaktadır.

BULGULAR

Bu başlık altında yapılan tüm analizlerde T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın web sitesi kullanılmıştır (T.C. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2024).

Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında yer alan çevre sorunları ana başlıklarının sayısal analizi Tablo 1’de sunulmuştur. Bulgulara göre, raporlarda en sık tekrar edilen ana başlık su kirliliği olup, bu başlığı hava kirliliği ve erozyon izlemektedir. Buna karşılık, radyoaktif kirlilik, ışık kirliliği ve besin kirliliği başlıklarının raporlarda yer almadığı tespit edilmiştir. Ana başlıklara ilişkin kelime bulutu Şekil 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Çevre Sorunları ile İlgili Ana Başlıkların Sayısal Analizi.

Table 1. Numerical Analysis of Main Headings Related to Environmental Problems in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Sözcük	Frekans	%	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Su Kirliliği	936	29,31	42	105	78	78	105	107	106	85	189	41
Hava Kirliliği	890	27,87	53	57	56	81	100	130	131	126	98	58
Erozyon	523	16,38	126	85	82	41	38	38	31	28	26	28
Toprak Kirliliği	292	9,15	41	27	44	27	29	29	28	24	20	23
Gürültü Kirliliği	246	7,70	28	12	24	27	32	32	33	21	19	18
Plansız Kentleşme	104	3,26	24	25	11	8	9	9	9	3	4	2
Doğal Çevrenin Tahribatı	64	2,00	0	0	19	8	8	8	8	5	3	5
Asit Yağmurları	39	1,22	17	3	3	3	3	3	3	2	1	1
Orman Tahribatı	38	1,19	19	4	3	2	2	2	2	2	1	1
Çevre Kirliliği	34	1,06	4	10	6	1	2	1	1	2	5	2
Görüntü Kirliliği	15	0,47	2	3	8	0	0	0	0	0	2	0
Atık Kirliliği	12	0,39	0	0	6	0	0	1	1	1	1	2
Işık Kirliliği	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Besin Kirliliği	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Radyoaktif Kirlilik	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	3193	100	356	331	340	276	328	360	353	299	369	181

Su kirliliği başlığı altında yer alan kavramların sayısal dağılımı Tablo 2’de verilmiştir. Bu başlık altında en sık tekrar eden kavramın “su” olduğu, bunu atıksu, arıtma ve arıtma tesisi kavramlarının izlediği görülmektedir. Su

kirliliği başlığı, tüm ana başlıklar içerisinde en fazla alt kavramın yer aldığı başlık olmuştur. Su kirliliği ile ilişkili kavramlara ait kelime bulutu Şekil 2’de sunulmaktadır.

Şekil 1. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Çevre Sorunları ile İlgili Ana Başlıkların Kelime Bulutu.

Figure 1. Word cloud of Main Headings Related to Environmental Problems in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Şekil 2. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Su Kirliliği ile İlgili Ana Başlıkların Kelime Bulutu.

Figure 2. Word Cloud of Main Headings Related to water pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Tablo 2. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Su Kirliliği ile İlgili Kavramların Sayısal Analizi

Table 2. Numerical Analysis of Concepts Related to Water Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports

Sözcük	Frekans	%	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Su	5338	54,42	189	476	643	392	532	529	532	726	706	613
Atıksu	1332	13,58	73	111	112	56	123	144	141	186	204	182
Arıtma	732	7,46	133	83	53	29	61	97	97	88	74	17
Arıtma Tesisi	342	3,49	71	50	42	10	24	45	41	31	24	4
Yeraltı Suları	307	3,13	4	11	43	36	45	41	42	40	31	14
Deşarj	298	3,04	20	25	19	5	16	24	25	25	66	73
Sulak Alan	217	2,21	30	96	73	3	3	3	3	2	2	2
Atık Su	204	2,08	13	73	1	4	22	25	25	18	21	2
Kanalizasyon	172	1,75	17	27	6	7	22	25	22	21	20	5
Atıksu Arıtma Tesisi	156	1,59	25	8	26	5	12	26	24	18	12	0
Alıcı Su Ortamı	130	1,33	2	27	26	16	15	15	15	14	0	0
Sel Suları	73	0,74	0	0	0	1	5	4	4	4	20	35
Su Kalitesi	71	0,72	0	0	21	5	7	8	9	8	6	7
Su Kaynağı	68	0,69	8	7	9	7	7	7	7	3	4	9
Kanalizasyon Şebekesi	63	0,64	5	6	4	5	10	7	8	8	5	5
Yüzey Suyu	63	0,64	0	0	7	8	15	16	17	0	0	0
Yerüstü Suyu	60	0,61	0	0	0	0	0	0	0	19	18	23
Su Kaynakları	50	0,51	10	8	3	2	5	9	5	3	4	1
Yüzeysel Su	40	0,41	0	0	0	10	15	6	4	2	3	0
Fosseptik	36	0,37	1	5	9	1	3	4	5	5	3	0
Evsel Atık Su	18	0,18	0	0	1	4	4	2	2	1	3	1
İçme Suyu	16	0,16	1	1	7	1	1	1	1	1	2	0
Hidrolojik Havza	10	0,10	0	0	0	0	2	2	2	1	2	1
Deniz Kirliliği	7	0,07	3	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Endüstriyel Atık Su	5	0,05	0	0	0	0	1	3	1	0	0	0
Yüzme Suyu Suları	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	9808	100	605	1018	1105	607	950	1043	1032	1224	1230	994

Toprak kirliliği başlığı altında yer alan kavramların sayısal analizi Tablo 3'te verilmiştir. Bulgular, toprak ve madencilik kavramlarının bu başlık altında öne çıktığını göstermektedir. Toprak kirliliğine ilişkin

kavramların toplam kullanım sıklığı 966 olarak belirlenmiştir. Bu başlığa ait kelime bulutu Şekil 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Toprak Kirliliği ile İlgili Kavramların Sayısal Analizi.

Table 3. Numerical Analysis of Concepts Related to Soil Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Sözcük	Frekans	%	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Toprak	571	59,11	100	70	104	40	44	47	44	42	41	39
Madencilik	166	17,18	1	0	34	11	11	11	12	22	30	34
Hafriyat	69	7,14	6	7	4	5	6	10	9	11	5	6
Hayvancılık Atıkları	37	3,83	0	0	0	4	4	5	5	5	7	7
Vahşi Depolama	22	2,28	6	4	2	0	1	1	1	1	6	0
Aşırı Gübre Kullanımı	20	2,07	0	0	7	2	2	2	2	0	2	3
Tarım İlacı	20	2,07	0	0	10	2	2	2	2	0	2	0
Pestisit	16	1,66	11	0	0	0	1	1	1	1	1	0
Kimyasal Gübre	14	1,45	1	1	3	2	1	2	1	1	1	1
Arıtma Çamuru	10	1,04	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Anız Yakılması	7	0,72	2	3	2	0	0	0	0	0	0	0
Aşırı Otlatma	7	0,72	2	2	3	0	0	0	0	0	0	0
Ağır Metal	6	0,62	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İnşaat Atıkları	1	0,10	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	966	100	145	87	170	66	72	81	77	83	95	90

Şekil 3. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Toprak Kirliliği ile İlgili Kavramların Kelime Bulutu.

Figure 3. Word Cloud of Main Headings Related to Soil Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Hava kirliliği başlığı altındaki kavramların dağılımı Tablo 4'te sunulmuştur. Bulgulara göre, hava ve sanayi kavramları en yüksek tekrar sayısına sahiptir. Küresel ısınma, sera etkisi ve sera gazı gibi kavramların ise

raporlarda sınırlı ya da hiç yer almadığı belirlenmiştir. Hava kirliliği ile ilişkili kavramların kelime bulutu Şekil 4'te gösterilmektedir.

Şekil 4. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Hava Kirliliği ile İlgili Kavramların Kelime Bulutu.

Figure 4. Word Cloud of Main Headings Related to Air Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Tablo 4. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Hava Kirliliği ile İlgili Kavramların Sayısal Analizi.

Table 4. Numerical Analysis of Concepts Related to Air Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Sözcük	Frekans	%	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Hava	1524	42,53	85	91	87	144	178	223	229	237	157	93
Sanayi	1197	33,41	110	110	120	63	96	107	113	144	180	154
Hava Kalitesi	188	5,25	2	3	0	28	39	38	39	36	2	1
Emisyon	183	5,11	43	42	17	4	7	12	15	16	22	5
Kentsel	175	4,88	34	36	23	12	13	14	13	9	10	11
Trafik	103	2,87	15	15	7	7	10	8	10	11	13	7
Evsel Isınma	73	2,04	1	1	5	4	9	12	13	12	10	6
Termik Santral	48	1,34	0	0	1	8	8	9	8	4	8	2
Kaliteli Yakıt	47	1,31	7	7	6	2	4	4	4	4	8	1
Egzoz Gazı	34	0,95	3	2	1	2	4	4	5	4	4	5
Isı Yalıtımı	10	0,28	0	0	0	1	1	1	1	1	4	1
Küresel Isınma	1	0,03	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Sera Etkisi	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sera Gazı	0	0,00	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	3583	100	300	308	267	275	369	432	450	478	418	286

Atık kirliliği başlığı altında yer alan kavramların sayısal dağılımı Tablo 5'te verilmiştir. Bu başlık altında atık ve katı atık kavramlarının baskın olduğu

görülmektedir. Sıfır Atık Projesi kavramının yalnızca son raporlarda yer aldığı tespit edilmiştir. Atık kirliliği ile ilgili kavramlara ait kelime bulutu Şekil 5'te sunulmaktadır.

Tablo 5. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Atık Kirliliği ile İlgili Kavramların Sayısal Analizi

Table 5. Numerical Analysis of Concepts Related to Waste Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports

Sözcük	Frekans	%	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Atık	3866	73,05	313	441	397	225	341	393	386	459	512	399
Katı Atık	472	8,92	64	81	82	27	39	38	35	23	75	8
Evsel Atık	301	5,69	7	5	27	29	35	36	35	25	60	42
Düzenli Depolama	220	4,16	18	36	52	9	21	25	19	8	24	8
Sanayi Atıkları	89	1,68	7	9	12	8	5	5	6	0	37	0
Geri Dönüşüm	70	1,32	2	0	5	15	11	10	9	9	6	3
Sıvı Atık	55	1,03	18	26	6	1	1	1	1	1	0	0
Koku Problemi	50	0,94	20	7	11	2	2	2	2	2	1	1
Geri Kazanım	44	0,83	1	1	2	4	3	7	8	8	5	5
Tehlikeli Atık	44	0,83	2	0	6	9	6	5	5	5	2	4
Yeniden Kullanım	31	0,59	0	0	2	5	5	5	5	2	5	2
Atık Yönetimi	28	0,53	6	9	6	0	0	1	2	1	2	1
Mermer Ocakları Atıkları	5	0,09	0	0	0	0	0	1	1	0	1	2
Atık Önleme	4	0,08	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Kaynağında Ayrıştırma	4	0,08	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2
Atık Azaltımı	3	0,06	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Planlı Kentsel	3	0,06	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
Sıfır Atık Projesi	3	0,06	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Toplam	5292	100	458	615	608	334	469	529	514	545	737	483

Şekil 5. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Atık Kirliliği ile İlgili Kavramların Kelime Bulutu.

Figure 5. Word Cloud of Main Headings Related to Waste Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Gürültü kirliliği başlığı altındaki kavramların dağılımı Tablo 6'da yer almaktadır. Bulgular, gürültü ve

eğlence yerleri kavramlarının öne çıktığını göstermektedir. Gürültü kirliliğine ilişkin kavramların kelime bulutu Şekil 6'da verilmiştir.

Şekil 6. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Gürültü Kirliliği ile İlgili Kavramların Kelime Bulutu

Figure 6. Word Cloud of Main Headings Related to Noise Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports

Tablo 6. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Gürültü Kirliliği ile İlgili Kavramların Sayısal Analizi.

Table 6. Numerical Analysis of Concepts Related to Noise Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Sözcük	Frekans	%	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Gürültü	507	75,67	89	78	69	37	43	46	45	35	36	29
Eğlence Yerleri	80	11,94	4	7	36	5	6	6	6	3	4	3
Gürültü Sorunu	56	8,36	14	18	24	0	0	0	0	0	0	0
Gürültü Düzeyi	12	1,79	0	0	0	1	2	2	1	2	3	1
Müzik Gürültüsü	10	1,49	0	0	0	2	2	2	2	1	1	0
Gürültü Haritaları	5	0,75	2	2	1	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	670	100	109	105	130	45	53	56	54	41	44	33

Raporlarda, erozyon başlığı altında en fazla tekrar eden kavramının 40 (%24,39) tekrar ile toprak erozyonu olduğu tespit edilmiştir. Toprak erozyonu kavramı en fazla 16 tekrar ile (Tablo 7) 3. raporda yer almaktadır. Raporlarda yer alan erozyon ile ilgili kavramların kelime bulutunda (Şekil 7) en fazla toprak erozyonu ve yüzey erozyonu kavramları öne çıkmaktadır.

Şekil 7. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Erozyon ile İlgili Kavramların Kelime Bulutu.

Figure 7. Word Cloud of Main Headings Related to Erosion in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Tablo 7. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Erozyon ile İlgili Kavramların Sayısal Analizi

Table 7. Numerical Analysis of Concepts Related to Erosion in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports

Sözcük	Frekans	%	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Toprak Erozyonu	40	24,39	9	15	16	0	0	0	0	0	0	0
Yüzey Erozyonu	19	11,59	13	4	2	0	0	0	0	0	0	0
Kıyı Erozyonu	16	9,76	6	7	3	0	0	0	0	0	0	0
Rüzgâr Erozyonu	13	7,93	4	4	2	0	0	0	0	2	1	0
Erozyon Mücadele Çalışmaları	12	7,32	0	0	4	2	2	2	2	0	0	0
Oyuntu Erozyonu	11	6,71	5	4	2	0	0	0	0	0	0	0
Su Erozyonu	10	6,10	4	4	2	0	0	0	0	0	0	0
Kaçak Ağaç Kesimi	9	5,49	0	4	5	0	0	0	0	0	0	0
Çiğ Erozyonu	8	4,88	3	3	2	0	0	0	0	0	0	0
Çizgi Erozyonu	8	4,88	1	4	3	0	0	0	0	0	0	0
Teraslama	6	3,66	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0
Toprak Kullanım Teknikleri	6	3,66	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0
Yanlış Arazi Kullanımı	6	3,66	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0
Akarsu Yataklarının Islahı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mera Islahı	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	164	100	51	55	47	2	2	2	2	2	1	0

Orman tahribatı başlığı altında en fazla tekrar eden kelimenin orman kelimesi (Tablo 8) olduğu tespit edilmiştir. Orman alanları kavramı ise tüm raporlarda en fazla öne çıkan 2. kavramdır (Şekil 8). Orman tahribi ve orman yangını kavramına çevre değerlendirme raporlarında yer verilmemiştir.

Şekil 8. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Orman Tahribatı ile İlgili Kavramların Kelime Bulutu.

Figure 8. Word Cloud of Main Headings Related to Forest Destruction in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Raporlar incelendiğinde, plansız kentleşme başlığı altında en fazla tekrar eden kavramın kent (Tablo 9) olduğu tespit edilmiştir. Kentsel dönüşüm ve şehirleşme kavramlarına tüm raporlarda sadece bir kez yer verilmiştir. Raporlarda yer alan plansız kentleşme ile ilgili kavramların kelime bulutunda (Şekil 9) en fazla kent kavramı öne çıkmıştır.

Şekil 9. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Plansız Kentleşme ile İlgili Kavramların Kelime Bulutu.

Figure 9. Word Cloud of Main Headings Related to Unplanned Urbanization in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Tablo 8. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Orman Tahribatı ile İlgili Kavramların Sayısal Analizi.

Table 8. Numerical Analysis of Concepts Related to Forest Destruction in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Sözcük	Frekans	%	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Orman	234	79,32	61	60	45	7	7	7	9	12	18	8
Orman Alanları	35	11,86	8	9	6	1	1	1	1	2	5	1
Orman Müdürlükleri	24	8,14	17	7	0	0	0	0	0	0	0	0
Orman Kesimi	2	0,68	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Orman Tahribi	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Orman Yangını	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	295	100	88	76	51	8	8	8	10	14	23	9

Tablo 9. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Plansız Kentleşme ile İlgili Kavramların Sayısal Analizi.

Table 9. Numerical Analysis of Concepts Related to Unplanned Urbanization in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Sözcük	Frekans	%	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kent	579	97,31	68	115	120	32	33	43	42	41	46	39
Çarpık Kentleşme	14	2,35	2	2	4	1	1	2	1	1	0	0
Kentsel Dönüşüm	1	0,17	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Şehirleşme	1	0,17	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	595	100	71	117	124	33	34	45	43	42	47	39

Tablo 10. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Görüntü Kirliliği ile İlgili Kavramların Sayısal Analizi.

Table 10. Numerical Analysis of Concepts Related to Visual Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Sözcük	Frekans	%	Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporları									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Görsel Kirlilik	31	83,78	6	4	4	3	3	3	3	2	1	2
Estetik Görüntü	6	16,22	2	2	2	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	37	100	8	6	6	3	3	3	3	2	1	2

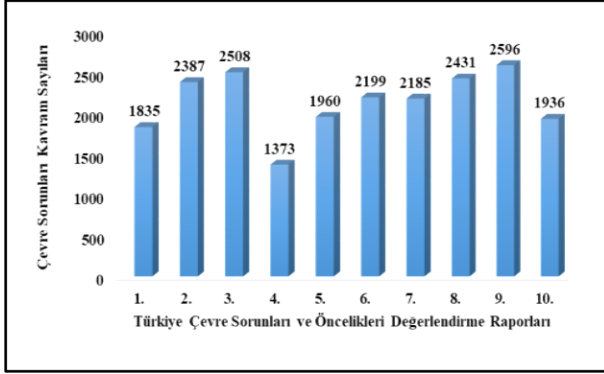
Görüntü kirliliği başlığı altında en fazla tekrar eden kavramın görsel kirlilik olduğu tespit edilmiştir. Görsel kirlilik kavramı en fazla (Tablo 10) 1. raporda yer almaktadır. Raporlarda yer alan görüntü kirliliği ile ilgili kavramların kelime bulutunda (Şekil 10) görsel kirlilik ve estetik görüntü kavramları öne çıkmaktadır. Tüm ana başlıklar içerisinde alt kavram sayısı en az olan görüntü kirliliğidir.

Şekil 10. Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Görüntü Kirliliği ile İlgili Kavramların Kelime Bulutu.

Figure 10. Word Cloud of Main Headings Related to Visual Pollution in Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Tüm raporlarda incelenen 105 alt kavramın yıllara göre toplam dağılımı Şekil 11’de gösterilmiştir. En fazla kavrama 9. raporda, en az kavrama ise 4. raporda yer verilmiştir. Ana başlıklara göre alt kavramların toplam dağılımı Tablo 11’de sunulmuş olup, su kirliliği en yüksek, görüntü kirliliği ise en düşük alt kavram sayısına sahiptir. Tüm kavramlara ait genel kelime bulutu Şekil 12’de verilmiştir.

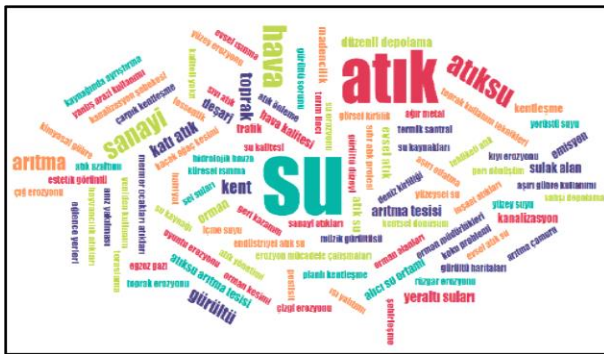
Şekil 11. Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Çevre Sorunları ile İlgili Toplam Kavram Sayısı.

Figure 11. Total Number of Concepts Related to Environmental Problems in Türkiye's Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Tablo 11. Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Çevre Sorunları ile İlgili Ana Başlıkların Alt Kavram Sayısı.

Table 11. Number of Sub-Concepts of Main Headings Related to Environmental Problems in Türkiye's Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Geçen Ana Başlıklar	Ana Başlıklara Ait Alt Kavramlar	
	Frekans	Yüzde
Su Kirliliği	9808	%45,81
Atık Kirliliği	5292	%24,71
Hava Kirliliği	3583	%16,73
Toprak Kirliliği	966	%4,51
Gürültü Kirliliği	670	%3,12
Plansız Kentleşme	595	%2,77
Orman Tahribatı	295	%1,37
Erozyon	164	%0,76
Görüntü Kirliliği	37	%0,17

Şekil 12. Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Çevre Sorunları ile İlgili Tüm Kavramların Kelime Bulutu

Figure 12. Word Cloud of All Concepts Related to Environmental Problems in Türkiye's Environmental Problems and Priorities Assessment Reports.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarındaki çevre sorunlarına ilişkin kavramların yıllar içerisindeki dağılımı, öncelik alanları ve temsiliyet düzeyleri ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular, Türkiye’de çevre sorunlarını ele alan bu raporlarda ağırlıklı olarak su, hava ve atık kirliliğine değinildiğini; buna karşılık bazı güncel ve kritik çevre sorunlarının sınırlı düzeyde temsil edildiğini göstermektedir.

Su kirliliğinin tüm ana başlıklar içerisinde en yüksek alt kavram sayısına ve tekrar sıklığına sahip olması, su kaynaklarının korunmasının Türkiye çevre politikalarında uzun süredir önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye’nin iklimsel özellikleri, artan nüfus baskısı, kentleşme ve tarımsal faaliyetler göz önüne alındığında, su kaynakları üzerindeki baskının giderek arttığı bilinmektedir. Bu durum, su kirliliğinin raporlarda baskın bir tema olarak yer almasını açıklamaktadır. Yıldız ve Özcan (2024), Türkiye’nin kuraklık riski, su kıtlığı ve iklim değişikliği etkileriyle karşı karşıya olduğunu vurgulamakta; bu bağlamda su yönetiminin çevre politikalarının temel bileşenlerinden biri olduğunu belirtmektedir. Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular, söz konusu değerlendirmelerle örtüşmektedir.

Su kirliliği başlığı altında arıtma, arıtma tesisi ve atıksu arıtma tesisi gibi kavramların özellikle sonraki raporlarda görece azalış göstermesi, çevre politikalarının uygulama boyutuna ilişkin dikkat çekici bir durum ortaya koymaktadır. Temiz ve sağlıklı suya erişimin temel unsurlarından biri olan arıtma altyapısına ilişkin kavramların raporlarda daha sınırlı yer alması, raporlarda sorun tanımlamasını ön plana çıkarırken çözüm araçlarının yeterince vurgulanmadığını düşündürmektedir (Delikanlı, 2025).

Hava kirliliği başlığı altında sanayi, kentleşme, emisyon ve trafik gibi kavramların öne çıkması, Türkiye’de hava kirliliğinin temel belirleyicilerinin sanayileşme ve hızlı kentleşme süreçleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Garipağaoğlu (2020), hava kirliliğinin temel nedenleri arasında sanayi faaliyetleri, fosil yakıt kullanımı ve kent içi trafik yoğunluğunu öne çıkarmaktadır. Bu çalışmada elde edilen bulgular, söz konusu literatürle uyumlu bir tablo ortaya koymaktadır.

Küresel ölçekte çevre politikalarının merkezinde yer alan iklim değişikliğiyle ilgili olarak, küresel ısınma, sera gazı ve sera etkisi gibi kavramların raporlarda ya hiç yer almaması ya da son derece sınırlı düzeyde temsil edilmesi dikkat çekicidir. Demir (2022), sera gazı emisyonlarının azaltılmasının güncel çevre politikalarının temel hedeflerinden biri olduğunu vurgularken, bu kavramların raporlarda yeterince yer almaması Türkiye’nin çevre politika belgelerinin uluslararası çevre

gündemiyle sınırlı düzeyde örtüştüğünü düşündürmektedir. Bu durum, raporların daha çok klasik kirlilik türlerine odaklandığını, küresel çevre sorunlarını ise ikincil düzeyde ele aldığını göstermektedir.

Toprak kirliliği ve erozyon başlıkları incelendiğinde, bu kavramların özellikle ilk raporlarda daha fazla yer aldığı, sonraki yıllarda ise belirgin biçimde azaldığı görülmektedir. Türkiye'nin coğrafi konumu, iklimi ve topografik yapısı dikkate alındığında erozyon riskinin yüksek olduğu bilinmektedir (Bilgiç & Er, 2025). Hükümetler arası Bilim-Politika Platformu'nun (IPBES) raporları Türkiye'nin arazi bozunumu ve erozyon açısından riskli ülkeler arasında yer aldığını ortaya koymaktadır (Özüpekçe, 2020). Buna rağmen erozyon kavramlarının sonraki raporlarda geri planda kalması, çevre sorunlarının raporlanmasında dönemsel öncelik değişimlerinin etkili olduğunu düşündürmektedir.

Temelli vd., (2023) kentsel yapılaşma sonucunda ortaya çıkan inşaat atıklarındaki işlenebilir bileşenlerin demir çelik ve çimento sektörlerinde ham madde olarak değerlendirilmesinin, çevreye verilen tahribatın önlenmesinde ve ekonomiye sağlanan katkı açısından önemli bir kazanım olduğunu vurgulamaktadır. Bu kapsamda toprak kirlenmesine daha az sebebiyet veren inşaat atıkları kavramına raporlarda az yer verilmesi doğru bir yaklaşımdır.

Atık kirliliği başlığı altında Sıfır Atık Projesi ve buna bağlı kavramların yalnızca son raporlarda yer alması, çevre politikalarının zaman içerisinde yeni yaklaşımlar doğrultusunda güncellendiğini göstermektedir. Türkiye'de 2017 yılında başlatılan Sıfır Atık Projesi'nin (Gül & Yaman, 2021) raporlara yansımaları, politika belgelerinin güncel uygulamalarla ilişkilendirildiğini ortaya koymaktadır. Ancak geri dönüşüm, yeniden kullanım, atık azaltımı ve atık önleme gibi kavramların görece düşük sıklıkta yer alması, atık yönetiminin daha bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğine işaret etmektedir (Mısır & Arıkan, 2022; Aksay & Güğçerçin, 2022).

Atık kirliliği ve su kirliliği ile ilişkili alt başlıklardan biri olan deniz kirliliğinin raporlarda son derece sınırlı düzeyde yer alması, dikkat çekici bir bulgu olarak değerlendirilmelidir. Türkiye'nin üç tarafının denizlerle çevrili olmasına ve bir iç denize sahip olmasına rağmen, denizel çevre sorunlarının raporlarda yeterince görünür kılınmadığı anlaşılmaktadır. Fakat deniz kirliliği; evsel ve endüstriyel atıklar, deniz taşımacılığı, petrol sızıntıları ve kıyı yerleşim baskısı gibi çok boyutlu çevresel baskılarla ilişkilidir (Yaman vd., 2023). Bu durum, çevre sorunlarının raporlanmasında bazı alanların ikincil düzeyde ele alındığını ve denizel çevreye ilişkin kavram sayısının artırılması gerektiğini göstermektedir.

Gürültü kirliliği, plansız kentleşme, orman tahribatı ve görüntü kirliliği başlıklarının raporlarda sınırlı

kavramsal temsile sahip olması, bu sorunların çevre politikalarında ikincil öncelikler olarak konumlandırıldığını düşündürmektedir. Oysa Türkiye'de kentleşme sürecinin hızla devam etmekte ve özellikle orman yangınları son yıllarda artan bir çevresel risk oluşturmaktadır. Bu yüzden bu başlıkların ileriki yıllarda gerçekleştirilecek raporlarda daha bütüncül ve güncel bir yaklaşımla ele alınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (Çar & Akyol, 2024; Kurt, 2019).

Sivri'nin (2023) kalkınma planları üzerine yaptığı çalışmada da çevre sorunlarının belirli başlıklar etrafında yoğunlaştığı, bazı çevresel risklerin ise plan belgelerinde sınırlı biçimde ele alındığı belirtilmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgular ile kalkınma planlarına ilişkin bulgular arasındaki paralellik, çevre sorunlarının hem raporlarda hem de planlama süreçlerinde benzer öncelik çerçeveleriyle ele alındığını göstermektedir. Baykal ve Baykal'ın (2008) vurguladığı üzere, çevre sorunlarının raporlarda ele alınış biçimi, dönemin ekonomik, sosyal ve yönetsel önceliklerinden bağımsız değildir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarının çevre sorunlarını ağırlıklı olarak klasik kirlilik türleri üzerinden ele aldığı; buna karşın iklim değişikliği, ekosistem temelli riskler ve sürdürülebilirlik odaklı kavramların sınırlı düzeyde temsil edildiği görülmektedir. Bu durum, ileride hazırlanacak raporların çevre sorunlarını daha bütüncül, güncel ve uluslararası çevre politikalarıyla uyumlu bir perspektifle ele almasının gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye Çevre Sorunları ve Öncelikleri Değerlendirme Raporlarının içerik analizi, raporlarda yer alan çevre sorunlarına ilişkin kavramların yıllar itibarıyla düzenli ve doğrusal bir eğilim sergilemediğini, dönemsel önceliklere bağlı olarak düzensiz bir dağılım gösterdiğini ortaya koymuştur. Analiz sonuçları, radyoaktif kirlilik, ışık kirliliği ve besin kirliliği gibi bazı çevre sorunlarına raporlarda hiç yer verilmediğini göstermektedir. Türkiye'de nükleer santrallerin henüz faaliyete geçmemiş olması, radyoaktif kirlilik kavramının raporlarda yer almamasını mevcut koşullar açısından açıklanabilir kılmaktadır. Bununla birlikte, enerji politikalarındaki olası değişimler ve teknolojik gelişmeler dikkate alındığında, ilerleyen yıllarda bu çevre sorunlarının raporlara dâhil edilmesi ve yeni kavramsal analizlere konu edilmesi önem taşımaktadır. Çevre sorunlarına ilişkin kavramların zaman içerisindeki değişiminin ve politika belgelerindeki temsiliyetinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi, literatüre önemli katkılar sunabileceği gibi, raporların yabancı dillere çevrilerek yayımlanması da uluslararası akademik çevreler için önemli bir başvuru kaynağı oluşturacaktır. Ayrıca, raporlarda yer alan çevre sorunları kavramlarının sonraki yasal düzenlemelerde

dikkate alınması ve kamu ile özel sektör raporları arasında yapılacak kavramsal karşılaştırmalar, çevre sorunlarının çözümüne yönelik politika geliştirme süreçlerine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Aksay, B. & Güğercin, S. (2022). Sürdürülebilir girişimcilik: Adana'daki plastik geri dönüşüm işletmeleri üzerine nitel bir araştırma. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(2), 1473-1493. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.22.06.1884>
- Akyüz, E. (2015). Çevre sorunları ve insan hakları ilişkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (15), 427-436.
- Arat, G. & Türkeş, M. (2002). Uluslararası sözleşmeler ön rapor. *Vizyon 2023: Bilim ve Teknoloji Stratejileri Teknoloji Öngörü Projesi Çevre ve Sürdürülebilir Kalkınma Paneli*, 19 Aralık 2002, Ankara, Türkiye, 1-33.
- Aydan, S. (2018). Sağlık hizmeti araştırmalarında kavram analizi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 21(3), 551-562.
- Baykal, H. & Baykal, T. (2008). Küreselleşen dünyada çevre sorunları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 1-17.
- Bilgiç, S. & Er, S. (2025). Malatya ilinde ICONA yöntemi ile CBS ve uzaktan algılama tabanlı erozyon risk analizi. *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 14(1), 350-359. <https://doi.org/10.28948/ngumuh.1587977>
- Çar, E. & Akyol, A. (2024). Orman yangınları yönetimi ve organizasyonu için bir model önerisi. *Journal of Environmental and Natural Studies*, 6(3), 176-193. <https://doi.org/10.53472/jenas.1546034>
- Delikanlı, N. E. (2025). Bartın ilinde içme/kullanma suları üzerine ön çalışma. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 11(1), 1-13. <https://doi.org/10.21324/dacd.1428528>
- Demir, A. (2022). Paris Anlaşması ve 26. Taraflar Konferansı (COP 26)'nda Türkiye değerlendirmesi: Yükümlülükler ve sorumluluklar. *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 15(2), 162-170. <https://doi.org/10.46309/biodicon.2022.1088410>
- Demirbilek, E.Z., Şahin, D. & Aydınhoğlu, Ö. (2023). İklim iletişimi, Gencer, Z.T. (Ed), *İklim kriziyle mücadelede bir iletişim aracı olarak sosyal sorumluluk kampanyaları: Türkiye örneği*, 1. Baskı, 23-42, Eğitim Yayınevi, Ankara, Türkiye.
- Garipağaoğlu, N. (2020). Çevre sorunlarına Türk coğrafyacıların yaklaşımları ve bu alanda yapılmış olan çalışmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 18(35), 5-45.
- Görmez, K. (2007). *Çevre sorunları*. Nobel Basımevi, Ankara, Türkiye.
- Gül, M. & Yaman K. (2021). Türkiye'de atık yönetimi ve sıfır atık projesinin değerlendirilmesi: Ankara örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(4), 1267-1296. <https://doi.org/10.16951/atauniibid.870434>
- Gündüz, T. (2004). *Çevre sorunları*. Gazi Kitabevi, Ankara, Türkiye.
- He, Q. (1999). Knowledge discovery through co-word analysis. *Library Trends*, 48(1), 133-159.
- Heimerl, F., Lohmann, S., Lange, S. & Ertl, T. (2014). Word cloud explorer: Text analytics based on word clouds. In *2014 47th Hawaii International Conference on System Sciences*, 06-09 January 2014, Waikoloa, HI, USA, 1833-1842. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2014.231>
- Kaya, V. & Gürel, D. K. (2024). Türkiye'de fen eğitimi alanında bağlam (yaşam) temelli yaklaşım ile ilgili yapılmış lisansüstü tez ve makalelerin içerik analizi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (59), 532-570.
- Kaypak, Ş. (2019). *Kentin yüzünü kirleten görsel kirlilik; Antakya örneğinde*. İksad III –Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, 8-10 Mart 2019, Adana, Türkiye, 1-15.
- Kılıç, F. (2009). Kavram analizi yönteminin kültür kavramının öğrenilmesine etkisi. *Education Sciences*, 4(4), 1381-1391.
- Kılıç, S. (2001). *Uluslararası çevre hukukunun gelişimi üzerine bir inceleme*. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(2), 131-149.
- Kurt, A. (2019). *Türkiye'de kentleşme ve çevre sorunları alanında hazırlanmış kayıtlı lisansüstü tezlerin bibliyometrik incelemesi*. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi. Aksaray, Türkiye, 77s.
- Mısır, A. & Arıkan, O.A. (2022). Avrupa Birliği (AB) ile Türkiye'de döngüsel ekonomi ve sıfır atık yönetimi. *Çevre İklim ve Sürdürülebilirlik*, 1(1), 69-78.
- Öztürk, Ş.T. & Toprak Z.F. (2024). Kyoto Protokolü ve Türkiye'nin uyum sürecinin değerlendirilmesi. *Türk Hidrolik Dergisi*, 8(1), 7-18.
- Özüpekçe, S. (2020). Türkiye'de afet gerçekliği ve bölgesel coğrafya eğitim-öğretim anlayışının bu konudaki rolü. *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 13(82), 43-59. <https://doi.org/10.29228/JASSS.44356>
- Rädiker, S. & Kuckartz, U. (2020). *Focused analysis of qualitative interviews with maxqda*, 1st ed., Maxqda Press, Berlin, Germany, 125p.
- Sadioğlu, U. & Ağralan, E. (2020). İklim değişikliği çerçevesinde 25. taraflar konferansı (COP25). *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 361-385. <https://doi.org/10.36543/kauibfd.2020.ek1.017>
- Sivri, E. (2023). *Türkiye'de kalkınma planlarında yer alan çevre sorunları ile ilgili kavramlara yönelik bir araştırma*. Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi. Aksaray, Türkiye, 103s.
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, (2024). *Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın tarihçesi*. Erişim tarihi: 18 Eylül 2024, <https://www.csb.gov.tr/tarihcemiz-i-7012>
- Temelli, U.E., Sezgin, N. & Cumali, B.Ö. (2023). Afet zamanlarında inşaat yıkıntı atıklarının belirlenmesi ve atıkların değerlendirilmesi: Kahramanmaraş depremi örneği. *Journal of Anatolian Environmental and Animal Sciences*, 8(2), 225-232. <https://doi.org/10.35229/jaes.1286631>
- Yaman, M., Önder, Ö. & Şengün, H. (2023). *Çevre yönetimi ve politikaları*, 1. bs., Ekin Yayınevi, Bursa, Türkiye, 480s.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, 10. bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara, Türkiye, 427s.
- Yıldız, S. & Özcan, M. (2024). Küresel ısınmanın çay tarımına etkileri. *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*, 10(1), 47-68. <https://doi.org/10.24180/ijaws.1394524>